

„Já jsem“ a tvůrčí duchovní síly

Rudolf Steiner

Kdo usiluje o esoterní vývoj, tomu musí být především jasno, že v jistých nejjednodušších větech je skryta síla, která působí tím, že žák dá těmto větám žít ve své duši. Nevystihne to pravé, kdo chce takové věty pochopit jen rozumem. To potom k němu hovoří zpočátku velmi málo. Žák musí po jistou dobu celé své nitro nechat naplněno takovými větami; musí se jim oddat všemi svými duševními silami. Takovou větou je „Ich bin“ („Já jsem“).

V této větě tkví skutečně celé tajemství nynějšího lidského bytí. Takovou větu může totiž vnitřně myslit, cítit a chtít jen bytost, která má takovou zevní podobu jako nynější člověk. U takové bytosti se podoba musela vytvořit tím způsobem, že všechny v těle působící síly směřují k tvaru, který se směrem dopředu stane vyklenutým čelem. Toto dopředu vyklenuté čelo a „Já jsem“ patří k sobě. V dřívějších vývojových dobách lidské podoby zde existoval stupeň, na němž se čelo ještě nevyklenulo dopředu. Tehdy ještě nemohlo být toto „Já jsem“ myšleno, cítěno a chtěno. Bylo by naprosto nesprávné, kdybychom se domnívali, že vylíčená podoba těla by vyvolala toto „Já jsem“. Ono „Já jsem“ tu již bylo před tím. Nemohlo se jen vhodnou podobou vyjádřit (*projevit*). Jak se dnes projevuje tělesná podoba člověka, tak se před tím projevovala v duševním světě. Právě síla toho „Já jsem“, se v určitém období dávné minulosti spojila s tehdejší lidstvem, které ještě nemělo dnešní utváření čela. Tato síla „Já jsem“ pozvedla dřívější podobu čela k dnešní. Tak může člověk jistým pohřížením se do „Já jsem“ pocítit v sobě sílu, která jej do jeho nynější podoby sama vytvořila. Tato síla je vyšší silou než síly, které chová člověk v sobě ve svém obyčejném životě. Neboť je to duševní tvůrčí síla, která z duševna vytváří tělesno.

Proto se esoterně usilující člověk musí na krátkou chvíli docela vžít do tohoto „Já jsem“. Musí to „Já jsem“ myslet a při tom současně prožívat v sobě něco jako „těším se, že jako samotná bytost mohu spolupůsobit na svět“. Stěsná-li se to všechno v jeden jediný vnitřní akt vědomí a přitom člověk současně svou celou sílu vědomí přeloží do krajiny čela a pod ním ležící vnitřní části mozku, potom se skutečně přenese do vyššího světa, z něhož došlo k vytvoření čela.

Žák se nesmí jen domnívat, že si snad může z dneška na zítřek dobýt vyšší světy. Naopak musí spíše mít trpělivost toto pohřížení pěstovat denně stále znovu a znovu po dlouhou dobu. Má-li tuto trpělivost, tu po nějaké době zjistí, jak mu vzejde myšlenka, která nyní není pouze myšlenou myšlenkou, nýbrž silou proniknutou živou myšlenkou. Žák si bude moci říci přibližně následující: Podobně, jako tato moje

myšlenka, tak musí být vnitřně živou ona síla, která existuje v rostlinném zárodku a která pudí k vytváření jednotlivých částí rostliny. A brzy se mu tato myšlenka bude jevit tak, jako kdyby vyzařovala světlo. V tomto vnitřním proudění světla se člověk cítí radostně a šťastně ve svém bytí. Proniká jím pocit, který může označit jako „radostnou lásku k tvůrčímu bytí“. A vůli se dostává síly, jako kdyby naznačená myšlenka jej prozařovala teplem, které jej činí energickým. To všechno může člověk nasát z popsaného správného pohřžení se do tohoto „Já jsem“. Člověk poněmáhlu pozná, že tímto způsobem se v něm rodí nejvyšší měrou intelektuální, duševní a morální síla, a že se tím uvádí čím dále, tím více do vědomého poměru k vyššímu světu.

Druhou takovou větou je „Es denkt“, „Ono myslí“. Toto „Ono myslí“ představuje podobným způsobem, jak to bylo právě popsáno u „Já jsem“, onu sílu z vyšších světů, kterou byla vytvořena podoba lidského ústrojí mluvy. Dokud se myšlení ještě nevyžívalo v lidském těle, nýbrž ještě ve vyšším duševním světě, způsobilo to z těchto duševních světů, že ústrojí mluvy, které tehdy ještě neexistovalo, se připojilo k lidské podobě.

Když se tedy esoterně usilující člověk zase, právě tak, jako to činil před tím, noří myšlením, cítěním a chtěním cele do toho „Ono myslí“ a přitom své vědomí soustřeďuje do krajiny hrtanu, bude prožívat tvůrčí duševní sílu, která se z vyšších světů projevila utvořením ústrojí mluvy. Když se žák opět s výše naznačenou trpělivostí dožije toho, jak z toho „Ono myslí“ vychází záření, která jsou jakoby východiskem duchovní hudební harmonie; která jej naplňují pocitem posvátné zbožnosti a současně silou; pak se dožije i věty: „Co chci jako člověk, tu se stanu více a více moudřejším“. Žákovi se dostane tušení o síle, která jako božská duchovní síla protéká vesmírem a která všechny věci pořádá podle míry, čísla a váhy.

Třetí větou je „Sie fühlt“, „Ona cítí“. Také síla této věty nebyla kdysi – a to ještě v dávnější době – v člověku, nýbrž ve vyšším duševním světě. Odtud působila dolů a přetvářela podobu, kterou tehdy mělo lidské tělo. Lidské tělo nemělo totiž od nohou se odlišující ruce. Dnešní ruce a nohy byly tehdy stejně utvářené ústrojí pohybu. Proto neměl člověk tehdy svoji vzpřímenou chůzi. V lidském vývoji to byl velký krok kupředu, že se jeho přední pohybové ústrojí přetvořilo v pracovní orgány. Tím se člověku dostalo vzpřímené chůze, která jej uschopňovala přemáhat nižší přirozenost, čímž se jeho pohled mohl obracet k nebeským duchovním světům. Teprve tím se však uschopnil tvořit karmu. Neboť teprve činy takto uzpůsobené bytostí spadají pod její vlastní odpovědnost. Duchovní bytosti přetvořily člověka, když před tím jen v nich se nalézající „Ona cítí“ proudila do lidského těla. Když tudíž esoterně usilující člověk opět podobně, jak to bylo výše popsáno, se ponoří do toho „Ona cítí“, pozvedá se tak k příslušným silám vyšších světů. Při tomto „Ona cítí“ se člověk musí celým vědomím soustředit jen na paže a ruce. Pak mu bude proudit z myšlenky „Ona cítí“ vnitřní život nepopsatelné blaženosti. Tento pocit lze označit jako lásku k činnému bytí. Člověk

tím nabývá vědomí, jak tvůrčí láska proudí světovým prostorem a jak se jejím činem vnáší do všeho oživující dech.

Čtvrtá věta je: „Es (*das Gott*) will“, „On chce“. V pradávno době bylo touto silou lidské tělo jako samostatná bytost úplně vyčleněno ze svého okolí.

Než na tato síla působila z vyšších světů na lidské tělo, nebylo ještě na všech stranách uzavřeno zevní kůží, nýbrž proudy látek proudily ze všech stran do něho a z něho opět ven. Člověk neměl samostatný život, nýbrž žil cele životem svého okolí. Toto okolí bylo ovšem naprosto jiné – než naše nynější pozemské okolí. Když se nyní esoterně usilující člověk opět celým svým myšlením, cítěním a chtěním ponoří do toho „On chce“, a při tom své vědomí zcela soustředí na celý zevní povrch kůže, přenesse se poněmhu do vysokých tvůrčích sil tohoto „On chce“. Jsou to ony síly nadmyslových světů, jimiž se smyslovým světům dostává jejich tvaru a podoby. Má-li člověk dostatečnou vytrvalost, bude ve vnitřním prožívání této myšlenky pociťovat něco, jako kdyby byl pozvednut nad všechno smyslově-tělesné bytí a zíral dolů na pole smyslového tvoření, aby na něj působil, jak je to přiměřené božským myšlenkám získaným v duchovních světech. Síla vycházející z této myšlenky je blažené přenesení se do čisté duchovnosti a získání vědomí, že člověk může smyslovému světu přinášet z vyšších světů to, co tento svět potřebuje.

Esoterik se bude muset v tomto pohřížení se do této silové myšlenky současně obrátit se svou pozorností na děj dýchání a tento děj vědomě přetvářet z jeho nevědomé činnosti k vědomému konání. Zatímco za popsaného působení sil z vyšších světů na lidskou podobu byla vyvolána naznačená přeměna, byla týmiž silami v nitru této podoby vyvolána nynější dýchací soustava, kterou potřebuje bytost s takovou samostatností těla, s takovými rukama, které pracují pod vlastní odpovědností, a s takovým ústrojím mluvy, které přeměňuje vnitřní zážitky duše v zevně slyšitelné zvuky. Příslušným obrácením pozornosti k dýchacímu ději se napomáhá pozvednutí do vyšších tvůrčích světových oblastí.

Když se esoterně usilující člověk takto poněmhu učí vědomě prožívat to, co v něm stále dřímá jako vyšší světové síly, co předtím pouze neznal, potom se mu stane živoucím, tušivě zjevným to, co si měl již před tím osvojit studiem. Měl se seznámit s tím, že člověk (než se dospělo k nynějšímu stavu Země) prošel současně s celým vývojem Země různými stupni proměn. Tyto stavy proměn označujeme jako stav saturnský, sluneční a měsíční. Nyní se má esoterik seznámit také s tím, že se budou v pozdějších obdobích jisté dřívější stavy určitým způsobem opakovat. Tak se v pozemském stavu opakuje vývojový stav saturnský, stav sluneční a stav měsíční. Opakování stavu saturnského odpovídá tvoření toho „On chce“ na zevní schráně člověka. Opakování slunečního stavu odpovídá tvoření toho „Ona cítí“ na pažích a rukách, a opakování měsíčního stavu odpovídá tvoření onoho „Ono myslí“ na ústrojích mluvy. Vidíme, jak člověk opouští své nazírání na tělo jako pouze stvořenou bytost ve smyslovém světě a jak se vžívá do nazírání do vyšších světů, v nichž jsou síly, které tvořivě pracují na člověku. A tak se stávají pouhé pojmy, které si člověk o takových věcech osvojil (pojmy jako Saturn, Slunce, Měsíc), živoucím nazíráním

a prožíváním. Je však zapotřebí pohlížet na to, co zde bylo podáno, pouze jako na počátek; vše musí být propracováno s veškerou energií. Teprve potom dojde člověk natolik daleko, že může obdržet další cvičení, které z tušícího cítění vyšších světů činí čím dále, tím více určitý způsob prožívání.

Pro orientaci musí být ještě poznamenáno, že v uvedených slovech síly jsou z povahy vyšších světů spolehlivě založeny uvedené tři formy.

ONO – ONA – ON

„Ono“ je slovem síly pro „světové myšlení“, t.j. pro ony bytosti ve vyšších světech, jimž je tvůrčí myšlení vlastní v témže stupni, jako je pod nimi stojícím lidem vlastní smyslové zření.

„Ona“ je slovem síly pro „světovou duši“, která v sobě chová cítění, které z ní proudí, kdežto lidské cítění vtéká podněcováním zvenku. Světové cítění je tvůrčí světová láska, kterou věci vstupují do bytí.

„On“ je Slovo síly pro „světovou vůli“ (Bůh), také pro světového Ducha, jehož vůle působí ze sebe, kdežto vůle člověka je určována pro svoje působení zevním světem. „On“ je tvůrčí prasíla světa.

Im Geiste lag der Keim meines Leibes...

V duchu spočíval zárodek mého těla

A duch vtiskl mému tělu

smyslové oči,

abych jimi viděl

světlo těles.

A duch vtiskl mému tělu

rozum a cítění

a cit a vůli,

abych jimi postřehoval tělesa

a na ně působil.

V duchu spočíval zárodek mého těla.

V mém těle spočívá zárodek ducha.

A chci včlenit mému duchu

nadmyslové oči,

abych jimi zřel světlo duchů.

A chci vtisknout mému duchu

moudrost a sílu a lásku,

aby mnou působili duchové

a stanu se sebe-vědomým nástrojem

jejich činů.

V mém těle spočívá zárodek ducha.